

реструктуризації отраслевої структури ТСЕК на прикладі Закарпатської області. Проаналізовано важливі завдання комплексного розвитку регіону, а також пропонується пріоритетні напрями трансформації територіальної організації суспільства в сучасний період.

Ключові слова: трансформація, комплексне розвиток, територіальна організація суспільства, соціальне розвиток, стійке розвиток.

Summary:

Smochko N. CONTEMPORARY DIRECTIONS OF TRANSFORMATION OF TERRITORIAL ORGANISATION OF REGION'S ECONOMY.

The essence of complex development of region is considered, its main features are considered, preconditions of restructuring of branch structure of TSEC on the example of Transcarpathia region are defined. The important problems of complex development of the region are analyzed, prior directions of transformation of territorial organization of contemporary society are proposed.

Key words: transformation, complex development, territorial organization of society, social development, stable development.

Рецензент: доц. Садовник О.П.

Надійшла 01.03.2011р.

УДК 911.373 (477)

Ірина ТКАЧ

СУЧАСНИЙ ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОСЕЛЕНЬ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ЙОГО ПРОГНОЗ

У статті досліджено особливості сучасного демографічного потенціалу міських і сільських поселень Тернопільської області. Проаналізовано основні тенденції, які властиві для процесів відтворення населення і його механічного руху. Здійснено прогноз зміни демографічного потенціалу міських та сільських населених пунктів на період до 2025 року, виявлено наслідки депопуляції міського і сільського населення.

Ключові слова: людність, поселення, демографічний потенціал, демографічна ситуація, демографічний прогноз.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасні демографічні процеси, що відбуваються в умовах зміни суспільних відносин, значною мірою впливають на життєдіяльність населення, соціально-економічний розвиток поселень. Їх вивчення і прогнозування дасть можливість визначити основні тенденції функціонування міських поселень та сільських населених пунктів. Актуальність дослідження тенденцій зміни людності поселень зумовлена впливом демографічного потенціалу на формування розселенських зв'язків, а також на визначення центрів у регіональних і локальних системах розселення. У період підготовки і здійснення адміністративно-територіальної реформи, яка повинна враховувати сучасні розселенські зв'язки при формуванні нових територіальних одиниць і утворень, таке дослідження стає особливо важливим. Посилюють актуальність вивчення демографічних процесів та їх впливу на систему розселення активні трансформаційні процеси у давньоосвоєних агропромислових регіонах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання зміни людності та соціально-економічних аспектів розвитку поселенської мережі в Україні були розглянуті у працях М.О. Барановського, О. Бородіної, О.В. Борисової, В.О. Джамана, А.І. Доценка, Л.Б. Заставецької, Ф.Д. Заставного, Я.Б. Олійника, М.Д. Пістуна, Ю.І. Пітюренка, І. Прокопи, А.І. Степаненка, О.Г. Топчієва,

О.І. Шаблія, Л.Т. Шевчук, Л. Шепотько, В. Юрчишина та ін. Комплексні дослідження загальних проблем формування і розвитку трудового потенціалу проводили С. Бандур, Д. Богиня, В. Врублевський, О. Грішнова, М. Долішній, С. Злупко, Г. Купалова, Є. Лібанова, В. Онікієнко, С. Пирожков, Т. Тітова, К. Якуба. Проте, на сьогодні ще недостатньо досліджено тенденції сучасного демографічного потенціалу агропромислових регіонів та їх вплив на майбутні демографічні процеси.

Формулювання цілей статті. Мета і завдання статті – здійснити дослідження демографічних процесів та виявити їх вплив на демографічний потенціал аграрнопромислового регіону в умовах трансформації суспільства та зміни функціонування поселень, встановити тенденції демографічного розвитку поселень, а також спрогнозувати зміни демографічного потенціалу поселень регіону.

Виклад основного матеріалу. Зміна людності поселень та особливості демографічного потенціалу значною мірою впливають на життєдіяльність населення цих населених пунктів та формування і функціонування поселенської мережі, тенденції соціально-економічного розвитку поселень.

Людність населених пунктів є основою їх демографічного потенціалу. Зміни в кількості поселень регіону тісно пов'язані і з зміною їх

людності. При чому, різні типи поселень характеризуються різною лодністю та демографічним потенціалом. Тому вивчення поселень регіону проводиться окремо для сільських населених пунктів та міських поселень. Зупинимось спочатку на основних тенденціях в демографічному розвитку сільських територій.

Проведений аналіз статистичних даних за період з 1959 до 2009 рр. та групування сільських поселень за лодністю свідчить про те, що в Тернопільській області спостерігається тенденція до збільшення кількості малих сіл (із лодністю до 500 осіб) та чисельності населення в них. При цьому зберігається тенденція до зменшення лодності в сільських поселеннях. Це зумовлено сучасними демографічними процесами, передусім, зменшенням показників народжуваності і збільшенням показників смертності, старінням населення а також внаслідок міграційних процесів, в основному нелегальних трудових міграцій людей за кордон, в тому числі і значної частки сільських жителів (табл. 1).

Особливо катастрофічний демографічний стан у сільській місцевості: у 2008 році тут коефіцієнт народжуваності був 10,9‰, а смертності -18,1‰ (природне скорочення населення становило -7,2‰). Загалом, природне скорочення населення у сільських поселеннях починаючи із 1990 р. до 2003 р. постійно збільшувалось за рахунок значного зменшення показників народжуваності та збільшення показників смертності населення. Слід зазначити, що впродовж трьох останніх років темп

природного скорочення населення в області дещо знизився. Однією з причин даного процесу було зниження в 2006-2007 роках рівня смертності на 0,2% порівняно з найвищим, досягнутим у 2005 році – 15,1%. Проте, зменшення рівня природного скорочення населення ще не дозволяє говорити про позитивну тенденцію демографічних процесів.

Найгірші показники природного відтворення населення спостерігаються у селах Бережанського (-12,9‰), Зборівського та Монастирського (-10,6‰), Чортківського (-10,3‰) районів, і лише Бучацький район відзначився незначним природним приростом (0,5‰). Найзначніший міграційний відтік притаманний для людей із сільських поселень Підгаєцького (-7,6‰), Монастирського (-6,9‰), Кременецького та Борщівського районів (-4,7‰), які характеризуються загалом найнижчими показниками соціально-економічного розвитку.

Депопуляційні процеси, що характерні для населення сільських поселень, призвели до зменшення лодності поселень загалом і їх деградації. Важливий вплив на таку тенденцію мала втрата більшістю сіл функцій агропромислових центрів і переходу в статус аграрних. В умовах зміни суспільних відносин і економічної кризи для сільських поселень характерними стали проблеми (погіршення умов життя та медичного обслуговування в період економічної кризи, старіння населення та ін.), що мали наслідком депопуляційні процеси.

Таблиця 1

Природний та механічний рух населення у сільських поселеннях Тернопільської області в 2008 р., осіб на 1000 жителів*

Райони	Природний приріст			Механічний рух		
	Кількість народжених	Кількість померлих	Природний приріст (+) скорочення (-)	Кількість прибулих	Кількість вибулих	Сальдо міграції
Бережанський	8,9	21,8	-12,9	10,0	12,7	-2,7
Борщівський	10,5	18,0	-7,5	9,9	14,6	-4,7
Бучацький	14,8	14,3	0,5	8,9	11,5	-2,6
Гусятинський	11,2	18,8	-7,6	7,0	11,1	-4,1
Заліщицький	9,5	17,4	-7,9	7,5	10,4	-2,9
Збарзький	10,7	17,0	-6,3	10,6	8,2	2,4
Зборівський	9,5	20,1	-10,6	6,5	8,5	-2,0
Козівський	8,8	18,1	-9,3	7,6	8,5	-0,9
Кременецький	14,3	17,1	-2,8	8,1	12,8	-4,7
Лановецький	12,0	19,9	-7,9	10,8	12,1	-1,3
Монастирський	8,9	19,5	-10,6	8,2	15,1	-6,9
Підволочиський	10,3	19,0	-8,7	8,3	7,4	0,9
Підгаєцький	9,7	19,9	-10,2	4,1	11,7	-7,6
Теребовлянський	10,7	19,4	-8,7	12,2	9,9	2,3
Тернопільський	10,3	14,3	-4,0	17,4	6,8	10,6
Чортківський	9,7	20,0	-10,3	11,6	12,4	-0,8
Шумський	13,0	18,8	-5,8	8,2	10,0	-1,8
Всього по сільських поселеннях	10,9	18,1	-7,2	9,7	10,7	-1,0

*За даними Головного управління статистики в Тернопільській області

Негативні демографічні процеси спочатку торкнулись сільського населення (80-ті роки ХХ ст.), а вже з початку ХХ ст. – й міських поселень. Але вже в останні роки показники природного приросту у міських поселеннях стабілізувались, а природне скорочення населення області досягається за рахунок сільських жителів. Проте, для більшості міських поселень у період трансформації суспільства все ж характерне скорочення чисельності жителів, за винятком м. Бережани і Шумськ, смт. Залізці, Гусятин, Козова, Коропець, де зменшення щорічних темпів зміни чисельності населення не призвело до скорочення чисельності жителів. Найбільше воно притаманне для таких міст як: Заліщики (-23,0% за 1989–2009 рр.), Хоростків (-20,2%), Кременець (-12,3%), Бучач (-6,1%).

Зростання чисельності міського населення до кінця ХХ ст. в області відбувалось за рахунок

природного та механічного руху. Уже із 1999 р. спостерігається зменшення як природного, так і механічного приросту населення. Зменшення природного приросту населення у міських поселеннях відбувалось як за рахунок зменшення показників народжуваності, так і збільшення показників смертності населення. Починаючи із 2004 р. показники народжуваності у містах стабілізувалися і почали незначно перевищувати показники смертності (природний приріст у міських поселеннях області у 2004 р. становив 0,5‰ і вже в 2008 р. майже досяг рівня 1998 р. і становив 1,3‰).

Найвищі показники народжуваності і позитивний природний приріст характерні для міських поселень Тернопільського, Чортківського, Зборівського, Бучацького районів та м. Тернополя (найвищий природний приріст у 2008 р. у м. Тернополі – 4,9‰) (табл. 2).

Таблиця 2

Природний та механічний рух населення у міських поселеннях Тернопільської області в 2008 р., осіб на 1000 жителів*

Районні системи розселення	Природний приріст			Механічний рух		
	Кількість народжених	Кількість померлих	Природний приріст (+) (скорочення (-))	Кількість прибулих	Кількість вибулих	Сальдо міграції
Бережанська	9,8	12,2	-2,4	15,8	16,4	-1,9
Борщівська	8,4	14,0	-5,6	20,7	22,1	-0,6
Бучацька	12,2	11,9	0,3	13,9	15,0	-1,4
Гусятинська	10,7	12,6	-1,9	11,6	12,5	-1,1
Заліщицька	11,0	13,2	-2,2	12,0	15,7	-0,9
Збараська	10,6	12,6	-2,0	17,3	11,1	-3,7
Зборівська	12,7	10,9	1,8	4,0	15,9	6,2
Козівська	8,7	13,4	-4,7	12,3	12,9	-11,9
Кременецька	12,6	4,4	-1,8	17,9	19,4	-0,6
Лоновецька	11,6	14,9	-3,3	18,7	17,9	-1,5
Монастирська	9,5	16,2	-6,7	9,3	11,7	0,8
Підволочиська	10,4	14,0	-3,6	12,6	10,7	-2,4
Підгасцька	10,8	11,8	-1,0	5,7	14,7	1,9
Теребовлянська	9,7	10,6	-0,9	26,2	19,2	-9,0
Тернопільська	12,4	8,8	3,6	15,8	7,5	7,0
Чортківська	11,1	9,8	1,3	29,6	21,0	8,3
Шумська	11,3	13,0	-1,7	11,3	14,3	-3,0
м. Тернопіль	13,0	8,1	4,9	13,9	19,2	-5,3
Всього по міських поселеннях	11,8	10,5	1,3	15,7	17,6	-1,9

*За даними Головного управління статистики в Тернопільській області

Найнижчий природний приріст у 2008 р. був у малих міських поселеннях Монастирського, Борщівського, Козівського, Підволочиського районів, що пов'язано із низькими показниками народжуваності та підвищенням рівня смертності населення у цих поселеннях.

Традиційно найвищі показники механічного

приросту характерні для поселень із порівняно вищим соціально-економічним розвитком та рівнем та якістю життя населення (показники сальдо міграції в міських поселеннях Тернопільського та Чортківського районів у 2008 р. становило 7,0‰ та 8,3‰ відповідно і були найвищими в обласній системі розселення). Проте, м. Тернопіль, яке, як

правило, мало найвищі показники механічного приросту населення, у 2008 р. мало негативне сальдо міграції. Це в більшості пов'язано зі збільшенням потоків міжрегіональної та міждержавної трудової міграції, а також процесом деурбанізації, що почався в останнє десятиліття і триває надалі та відповідає внутрішньо-регіональним міграційним потокам.

Міграція населення, особливо нелегальна трудова, яка характерна для регіону, у молодому і середньому віці посилює деформацію вікової структури населення, зумовлює збільшення демографічного навантаження на людей працездатного віку. Вже зараз в області люди старшого віку переважають над дітьми (257,5 тис. осіб проти 185,6 тис. осіб відповідно, на 1.01.2010 р.). Вікова структура жителів області має такий вигляд: 17,1% – діти і підлітки, 59,2% – люди працездатного віку, 23,7% – люди старшого віку (у сільській місцевості це співвідношення відповідно становить 17,5%, 55,3% і 27,2%). Для порівняння: у 1989 р. діти і підлітки становили 23,6%, люди старшого віку – 23,6%, й працездатного населення – 52,9%). На території області є понад 312 тис. пенсіонерів, 61% з яких проживає у сільській місцевості. Демографічне навантаження на людей працездатного віку постійно збільшується: у 1994 р. на кожну 1000 жителів припадало 267 пенсіонерів, а вже у 2009 р. – 288.

Дослідження демографічних процесів у Тернопільській області дозволило зробити висновок, що сучасна демографічна ситуація в ній є негативною зі зменшенням населення за рахунок природного скорочення із слабким механічним відтоком, вона має стабільну траєкторію та

малодинамічний характер розвитку [2]. Знаючи це, можна створити прогноз зміни людності в області, її районах, міських і сільських населених пунктах.

Нами здійснено прогнозування чисельності населення міських поселень і сільського населення у районах Тернопільської області (табл. 3) методом екстраполяції за формулою [3, с. 241]:

$$H_t = H_0 \times \left(1 + \frac{K}{1000}\right)^t; \quad (1.1)$$

де H_t – чисельність населення на розрахунковий час t ;

H_0 – чисельність населення у вихідний розрахунковий період;

K – узагальнюючий коефіцієнт приросту населення;

t – кількість років від початкової дати прогнозних розрахунків.

Узагальнюючий коефіцієнт приросту населення обчислено за формулою [4, с. 134]:

$$k = \frac{2(S_t - S_0)}{t(S_t + S_0)}; \quad (1.2)$$

де

S_t – чисельність населення у розрахунковий період;

S_0 – чисельність населення у базовий період;

t – період часу.

При цьому ми брали за темп щорічного приросту населення для всього населення – -6,1‰, для сільського населення – -7,1‰, для міського населення – -4,7‰. Прогноз представлений у таблиці 3.

Таблиця 3

Прогноз чисельності населення Тернопільської області, тис. осіб*

Роки	Чисельність населення, тис. осіб		
	все населення	міське	сільське
Базові показники			
2010	1088,9	474,7	614,2
Прогнозні показники			
2015	1056,3	463,6	592,8
2020	1024,7	452,8	572,1
2025	994,1	442,2	552,1

*Розраховано за даними Головного управління статистики в Тернопільській області

За умови збереження сучасних негативних тенденцій у людності поселень демографічний потенціал регіону загалом, а особливо сільської місцевості значно зменшиться. Тільки за 1989-2010 рр. чисельність мешканців області скоротилася на 112,6 тис. осіб, а вже до 2020 р. – ще на 64,2 тис. осіб. (на 6% проти чисельності населення у 2010 р.). Найгірші перспективи, як свідчить прогноз, чекатимуть на сільських мешканців Підгаєцького, Монастириського, Лановецького, Чортківського районів, найменше процес скорочення чисельності

жителів торкнеться сільських поселень Тернопільського, Бережанського і Бучацького районів (рис. 1).

Як показано на рис. 1, за період із 1959 р. до 2009 р. скорочення чисельності сільських жителів відбулось у більшості районів області (найбільше у Бережанському, Зборівському, Шумському, Козівському, Гусятинському, Тербовлянському та Підволочиському районах), за винятком Тернопільського району, де чисельність сільських жителів зростала до 1989 р.,

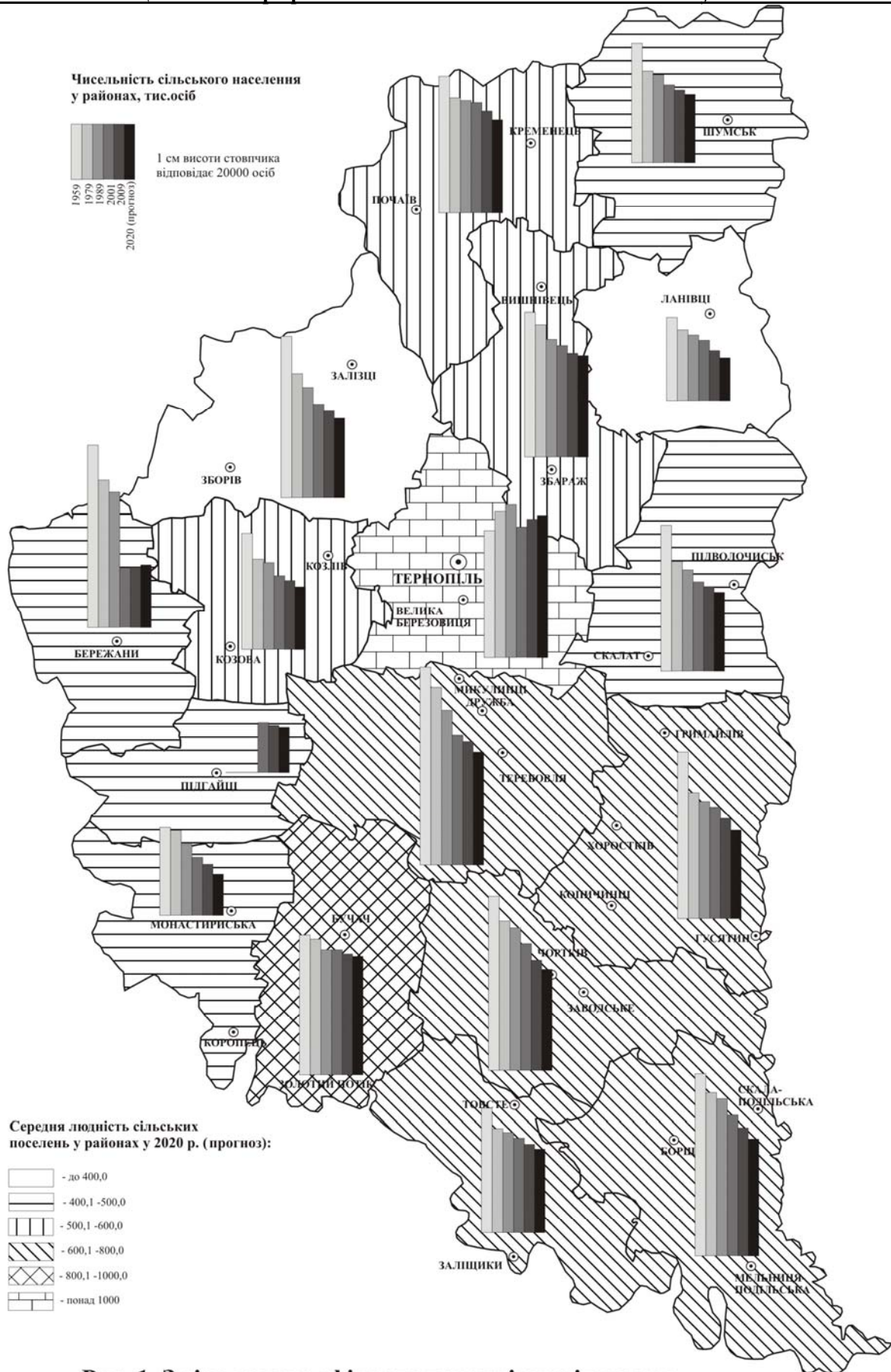
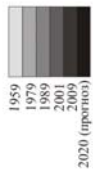

Рис. 1. Зміна демографічного потенціалу сільських поселень Тернопільської області за 1959-2020 рр.

Чисельність населення у міських поселеннях, тис. осіб

1 см висоти стовпчика відповідає 4000 осіб

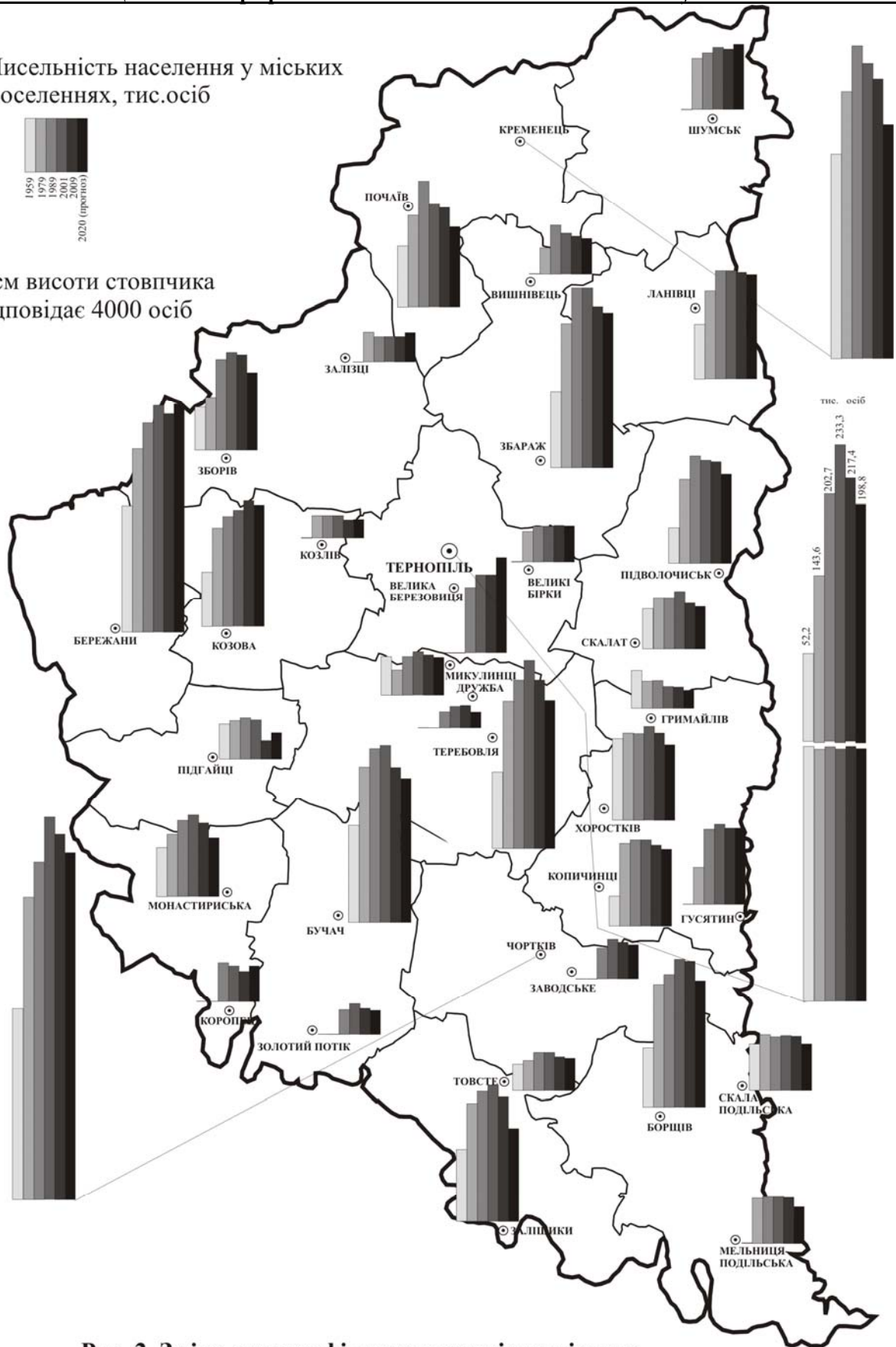

Рис. 2 Зміна демографічного потенціалу міських поселень Тернопільської області за 1959-2020 рр.

дещо зменшилась до 2001 р., проте надалі збільшувалась. Згідно з прогнозом, у більшості з цих районів чисельність мешканців й надалі зменшуватиметься, окрім Бережанського і Тернопільського районів, де в останні роки спостерігались додатні значення темпів щорічного приросту населення.

Нами здійснено розрахунок прогнозних значень середньої людності сільських поселень у 2020 р. (див. рис. 1 та рис. 2). За умови сталої мережі сільських населених пунктів і продовження тенденції скорочення чисельності сільського населення в області, збільшиться середня людність сіл тільки у Тернопільському районі. Як видно з рисунку 1, у 2020 р. у групу до 400,0 осіб окрім Зборівського, перейде також Лановецький район, Підволочиський район перейде із групи від 500,1 до 600,0 осіб у групу з середньою людністю 400,1–500,0, у Чортківському районі також істотно зменшиться середня людність і він перейде у меншу за порядком групу.

Зміна негативних тенденцій динаміки сільського розселення можлива при умові розвитку у селах малого бізнесу, передусім фермерських господарств, невеликих підприємств із переробки сільськогосподарської сировини, ремонту сільськогосподарської техніки та автомобілів тощо.

Прогноз чисельності населення міських поселень, здійснений з врахуванням їх сучасних темпів приросту, свідчить про те, що депопуляційні процеси будуть властиві і для міського населення (див. рис. 2). Кількість міських жителів в області за 2010–2025 рр. зменшиться на 32,5 тис. осіб (на 6,8%). Питома вага міського населення до всього населення області становитиме 44,5%, середня людність одного міського поселення –19,7 тис. осіб, а середня людність одного селища міського типу – 3,9 тис. осіб. Найбільше зменшення людності порівняно із базовим значенням згідно прогнозу буде у м. Заліщики, смт. Скала-Подільська, Підгайці, Гримайлів, а найменше воно торкнеться м. Збараж та Ланівці, смт. Великі Бірки (див. рис. 2). Людність таких міських поселень, як смт. Заложці та Коропець залишиться приблизно незмінною, а в м. Бережани, Шумськ, смт. Гусятин, Козова, Велика Березовиця – збільшиться. За абсолютними показниками найбільше людність зменшиться у м. Тернопіль, м. Кременець, Теревовля та Заліщики, а найменше зменшення буде у м. Ланівці, смт. Козлів, Великі Бірки, Дружба та Микулинці.

Якщо допустити, що в міських поселеннях буде досягнуто вищі рівні соціально-економічного розвитку, ніж існують на сьогодні, то загальне скорочення людності буде дещо менше за рахунок сповільнення темпів міграційного руху населення.

Процеси природного відтворення у найближчі 15 років ще не дадуть позитивної динаміки через сучасні показники народжуваності у містах і селищах міського типу. У наступні 10–15 років збережеться тенденція до збільшення людності міських поселень, що розташовані поблизу м. Тернополя – смт. Великі Бірки та Велика Березовиця (див. рис. 2), це буде наслідком, передусім, міграційної рухливості населення, розвитком урбанізаційних процесів.

Чисельність населення Тернопільської області, як свідчать прогнозні розрахунки, надалі буде зменшуватись. Тому актуальними є розробки заходів вдалої демографічної політики, яка би зупинила негативні демографічні процеси, змінила спрямованість їх розвитку. Заходи щодо поліпшення природного відтворення будуть дієвими (за умови їх реалізації) не менше, ніж за 20 років. Досягти поліпшення демографічної ситуації вже тепер можна тільки шляхом активізації соціально-економічного розвитку поселень, щоб призупинити міграційний відтік з них молоді і осіб середнього віку. А це передбачає реальні і конкретні заходи з розвитку економіки, соціальної сфери, з поліпшення умов життєдіяльності населення у міських поселеннях регіону.

Висновки. Внаслідок сучасних демографічних процесів відбувається зміна людності як сільських, так і міських населених пунктів Тернопільської області, яка в свою чергу є основою демографічного потенціалу регіону. Саме завдяки останньому відбувається формування розселенських зв'язків. Особливості демографічної ситуації свідчать про депопуляцію населення поселень регіону, що спричинена високими показниками природного скорочення населення, а також високою міграційною рухливістю, яка посилює демографічне навантаження на працездатне населення. Здійснений прогноз чисельності населених пунктів регіону свідчить про продовження тенденції до скорочення чисельності сільського населення, а також жителів монофункціональних малих міських поселень. Тривале скорочення чисельності населення матиме вплив на мережу поселень, і як наслідок – на системи розселення регіону.

Література

1. Населення Тернопільської області : [статистичний збірник] / За ред. Н. С. Дід уник. – Тернопіль: Головне управління статистики у Тернопільській області, 2009. – 209 с.
2. Яворська В. В. Геодемографічні процеси і геодемографічні райони Українського Причорномор'я: методологічні і методичні проблеми: [монографія] / В. В. Яворська. – Одеса: Астропринт, 2007. – 208 с.
3. Топчієв О. Г. Основи суспільної географії: [підр. для студентів географічних спеціальностей вищих навч. закл.] / О. Г. Топчієв. – Одеса: Астропринт, 2009. – 544 с.
4. Кустовська О. В. Демографічна статистика: Курс лекцій. – Тернопіль: Економічна думка, 2006. – 152 с.
5. Розселення в Україні: проблеми і перспективи: [монографія] / А. І. Доценко, В. Т. Зінич, О. Т. Великохатсько, В. Л. Танцюра. – К.: РВПС України НАН України, 2006. – 269 с.

Резюме:

Ирина Ткач. СОВРЕМЕННЫЙ ДЕМОГРАФИЧЕСКИЙ ПОТЕНЦИАЛ ПОСЕЛЕНИЙ ТЕРНОПОЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ И ЕГО ПРОГНОЗ.

В статье исследованы особенности современного демографического потенциала городских и сельских поселений Тернопольской области. Проанализированы основные тенденции, какие свойственные для процессов воссоздания населения и его механического движения. Осуществлен прогноз изменения демографического потенциала городских и сельских населенных пунктов на период до 2025 года, обнаружены последствия депопуляции городского и сельского населения.

Ключевые слова: людність, поселення, демографічний потенціал, демографічна ситуація, демографічний прогноз.

Summary:

Iryna Tkach. MODERN DEMOGRAPHIC POTENTIAL OF SETTLEMENTS OF TERNOPIL AREA AND ITS PROGNOSIS.

The features of modern demographic potential of city and rural settlements of the Ternopil area are investigated in the article. Basic tendencies which are peculiar for processes of population reproduction and its mechanical motion are analysed. The prognosis of change of demographic potential of cities and rural settlements is carried out on a period to 2025 year, the consequences of depopulation of urban and rural population are found out.

Keywords: populoussness, settlement, demographic potential, demographic situation, demographic prognosis.

Рецензент: проф. Заставецька О.В.

Надійшла 18.02.2011р.

УДК 911.3:615.83(477.85)

Оксана СМІК

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО КОМПЛЕКСУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті розглянуто питання проблем та перспектив розвитку лікувально-оздоровчого комплексу Чернівецької області, виявлено основні види хвороб та їх розповсюдження серед дорослого населення. Проведена характеристика мережі медичних установ обласного центру, проаналізовано значення дитячих оздоровчих закладів, закладів відпочинку, санаторіїв та їх профіль лікування. Розкрито вплив соціальних, природних, економічних та комплексного чинників на організм людини.

Ключові слова: лікувально-оздоровчий комплекс, захворюваність, мережа медичних закладів, санаторії, оздоровчі табори.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Лікувально-оздоровчий комплекс Чернівецької області представлений величезними запасами різноманітних природних лікувальних ресурсів, мережею санаторно-оздоровчих закладів і резервом кадрового потенціалу. Природні курортно-рекреаційні комплекси даної території мають велике регіональне значення як для системи масового оздоровлення населення України, так і для стабілізації економіки і соціально-економічному прогресу, інтеграції України у світову економічну систему

Формулювання цілей статті. Метою даної публікації є виявлення основних видів хвороб, розгляд питання забезпечення мережі медичних установ обласного центру. Для досягнення окресленої мети вирішувалися наступні завдання: визначення переважаючих видів хвороб, виявлення значення дитячих оздоровчих закладів та санаторіїв.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз захворювання населення, виявлення переважаючих видів хвороб знаходимо в працях «Медицина географія» (К.Фукс, 1853р.), «Атлас України і суміжних країн» (В. Кубійович, 1937р.), оцінювання захворюваності населення

(В.А.Барановський, 1993; В.О.Шевченко, 1997), лікувально-оздоровчому комплексу Чернівецької області присвячені праці: Є.Г. Гриневич, І.М. Школа, В.С. Григорків, В.Ф. Кифяк та ін.

Виклад основного матеріалу. Чернівецька область – рекреаційний регіон багатопрофільного літнього і зимового, гірсько-спортивного і масового оздоровчого відпочинку і бальнеологічного лікування. Область має сприятливі кліматичні умови, а також високий природно-рекреаційний і курортний потенціал (рис.1), який багато в чому визначає профіль і привабливість для зарубіжних туристів, рекреаційно-туристичних зон. [6;69].

Перспективними для рекреаційного використання в регіоні є запаси лікувальних грязей з високими лікувальними властивостями біля сіл Брусниця – Кіцманського, Черешенька – Вижницького та Костинці – Сторожинецького районів. Не дивлячись на високу освоєність території, ландшафтні ресурси області досить значні і складають 606 тис. га.

По співвідношенню ресурсів і потенційних потреб в рекреаційних територіях, а також їх взаємного розміщення Чернівецька область відноситься до областей із значним надлишком ресурсів при їх відносно рівномірному розподілі.